

Slutrapportering av regeringsuppdrag

Uppföljning av SGU:s näringslivsfrämjande uppdrag

Carolina Liljenstolpe & Lena Lundqvist

www.sgu.se

RR 2026:03

Diarie-nr: 21-2959/2023 (KN2023/04612)

Författare: Carolina Liljenstolpe & Lena Lundqvist

Granskad av: Caterina Carreman

Ansvarig enhetschef: Therese Bejgarn

Redaktör: Lina Rönnåsen

Regeringsuppdragets fullständiga namn: Uppföljning av SGU:s
näringslivsfrämjande uppdrag.

Omslagsbild: Inspektion av fläckgnejs.

Fotograf: Linn Barreby

Mars 2026

Sveriges geologiska undersökning

Box 670, 751 28 Uppsala

tel: 018-17 90 00

e-post: sgu@sgu.se

www.sgu.se

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Metod för uppföljning	5
Uppföljning av insatser år 2025	6
Riksintressen	7
Budskapsplattform	8
Kunskapsinhämtning, marknadsundersökning och analyser	9
Hindersanalys	9
SGU:s utpekande av riksintressen	10
SGU:s uppdrag som expertmyndighet och främjare	10
Myndighetens kunskapsinhämtning	11
Konsekvenser av vidtagna åtgärder	12
Riksintresseutpekande	12
Budskapsplattform	13
Kunskapsinhämtning	13
Förslag på fortsatta insatser	14
Riksintressen	14
Fortsatt utveckling av budskapsplattform	14
Proaktivt arbete	14
Regelförenklingsarbete inom mineralsektorn	14
Översyn av regelutveckling	15
Referenser	15

Sammanfattning

I denna slutrapport presenteras resultat och kostnader av Sveriges geologiska undersöknings (SGU:s) näringslivsfrämjande insatser under 2025. Redovisningen utgår från den metod för uppföljning som föreslogs i delrapporteringen av detta regeringsuppdrag år 2025. Uppföljningen redovisar därmed SGU:s arbete med utpekande av riksintressen, budskapsplattform och kunskapsinhämtning, marknadsföring och analyser. För resultat av andra näringslivsfrämjande insatser på myndigheten, exempelvis utvecklingsarbete med informationsinsatser på Mineralinformationskontoret eller förenklingsåtgärder och arbete med att identifiera behov av föreskrifter, hänvisas till rapportering som görs i inom ramen för myndighetens övriga uppdrag under 2026.

En hindersanalys visar på att målkonflikter mellan olika intressen är det största hindret för etablering och hållbar tillväxt av företag inom mineralsektorn. Många aktörer efterfrågar därför tydligare styrning från myndigheter och tidig dialog. Tillståndprocesserna upplevs som komplexa och det finns osäkerheter kring vilka krav som gäller. Inte på grund av lagstiftningen i sig utan främst på grund av otydlig och oförutsägbar tillämpning av lagstiftningen. Tydlig vägledning från myndigheter, där SGU nämns som en aktör, samt ökad kunskap om mineralnäringen hos företag, myndigheter och allmänhet bedöms som avgörande för att motverka hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag.

Avslutningsvis presenterar rapporten en konsekvensanalys av vidtagna åtgärder samt förslag på fortsatta insatser från myndigheten för att förebygga och åtgärda identifierade hinder och främja etablering och hållbar tillväxt av företag inom mineralsektorn.

Inledning

Sveriges geologiska undersökning (SGU) ska årligen fram t.o.m. 2026 senast den 15 mars i en särskild rapport till Klimat- och näringslivsdepartementet redovisa (Klimat- och näringslivsdepartementet 2024):

- En uppföljning av genomförda insatser för att förstärka myndighetens arbete med att verka för att skapa goda förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser med beaktande av lokala och regionala förutsättningar och för att främja hållbar tillväxt och företagande inom sektorn med utgångspunkt i rapporten Insatser under 2024 för att vidareutveckla SGU:s arbetssätt avseende näringslivsfrämjande (KN2023/04612). Av redovisningen ska det framgå resultat av insatserna samt kostnad för respektive insats.
- Vilka förenklingsåtgärder myndigheten har vidtagit för att minska företagens regelbörda och administrativa kostnader samt förbättra bemötande och service gentemot företagen, myndighetens fortsatta utvecklingsbehov, hinder och möjligheter i förenklingsarbetet, samt effekter för företag.
- Identifierade hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom myndighetens ansvarsområde. SGU ska också se över om det finns behov av att ta fram nya föreskrifter och vägledningar samt att revidera befintliga föreskrifter och vägledningar. Myndigheten ska med utgångspunkt av sin analys även redovisa förslag till hur identifierade hinder kan förebyggas och åtgärdas.

Uppdraget har tidigare presenterats i en delrapport (Liljenstolpe & Carreman 2025). Föreliggande rapport utgör slutrapportering av uppdraget. I rapporten ingår redovisning av främjandeinsatser år 2025 som inte redovisas i annan regeringsrapportering. Rapporten innehåller också en bedömning av konsekvenserna av de vidtagna åtgärderna. Vidare presenteras resultaten av en analys av hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom myndighetens ansvarsområde. Avslutningsvis presenteras förslag på åtgärder i det fortsatta arbetet med regelförenkling och övriga insatser inom myndighetens arbete med det näringslivsfrämjande uppdraget.

Metod för uppföljning

För att följa upp resultat och kostnader inom uppdraget med att främja mineralnäringen inhämtades underlag via intervjuer med berörda chefer och medarbetare på SGU.

Rapporteringen utgår från den metod för uppföljning som föreslogs i uppdragets delredovisning. Insatser som finns specificerade som ett eget uppdrag, eller har en annan form av återrapporteringskrav, redovisas separat för att undvika otydligheter kring det näringslivsfrämjande uppdraget. Detta innebär exempelvis att myndighetens arbete med förenklingsåtgärder under 2025 och arbete med att identifiera behov av föreskrifter redovisas i rapporteringen av regeringsuppdraget ”Uppdrag att förenkla regelverk” (Lindeberg m.fl. 2026). I delrapporteringen av föreliggande uppdrag föreslogs även att de åtgärder som redovisas bör ha en tydlig koppling till näringslivsfrämjande enligt 3 § i SGU:s instruktion, det vill säga inte kunna tillskrivas myndighetens allmänna informationsskyldighet. De näringslivsfrämjande insatser som redovisas i denna rapport är således sådana aktiviteter eller delar av myndighetens verksamhet under 2025 som inte återfinns i myndighetens övriga rapportering under året.

Hindersanalysen bygger på kvalitativa intervjuer och genomfördes med hjälp av en extern konsult. Det senare ansågs vara nödvändigt utifrån både en kvalitetssäkringssynpunkt och att det kan finnas skäl för en extern analys av SGU:s näringsfrämjande verksamhet.

Uppföljning av insatser år 2025

Tabell 1 presenterar resultat och kostnader av näringslivsfrämjande insatser som SGU har genomfört under 2025. Detaljerade beskrivningar av resultat och kostnader tillsammans med kommentarer kring resultatet av arbetet redovisas under respektive underrubrik.

Som SGU konstaterade i delrapporteringen av uppdraget är det inte möjligt att genomföra en renodlad kvantitativ uppföljning av resultat och kostnader. För det första finns begränsningar i myndighetens tidredovisningssystem. Systemet saknar möjligheten att särskilja näringslivsfrämjande insatser från andra typer av insatser. För det andra kan näringslivsfrämjande insatser vara svårdefinierade, exempelvis att de till viss del överlappas av myndighetens allmänna serviceskyldighet eller att insatsen bedöms indirekt kunna vara näringslivsfrämjande. Redovisade resultat och kostnader för det näringslivsfrämjande uppdraget bör därför tolkas med försiktighet.

I uppföljningen av SGU:s näringslivsfrämjande insatser för år 2025 ingår:

- Myndighetens arbete med riksintressen.
- Arbetet med myndighetens budskapsplattform.
- Myndighetens arbete med kunskapsinhämtning, marknadsföring och analyser, inklusive kunskapsinhämtning i externa sammanhang.

Tabell 1. Resultat och kostnader av insatser inom det näringslivsfrämjande uppdraget, år 2025. Kostnaderna redovisas i antal timmar och uppskattad total kostnad.

Insats	Beskrivning av resultat	Kostnader
Riksintressen	En beslutad sektorsbeskrivning, 10 genomförda beslut: 1 borttaget riksintresse, 5 genomförda översyner och 3 nya riksintressen.	Ca 5 000 timmar/2,6 miljoner kronor, varav ca 60 procent finansierat via regeringens särskilda satsning.
Budskapsplattform	Utveckling av budskapsplattform, precisering av talepunkter, debattartiklar, pressmeddelanden, analys av nyheter om mineralnäringen.	Utveckling av budskapsplattformen ca 20 timmar/10 000 kronor. Övrigt ej möjligt att kvantifiera då det går in under övrig verksamhet.
Kunskapsinhämtning, marknadsföring och analyser	Representation på mässor och kontakt med aktörer via konferenser, användarråd, bilaterala möten. Kunskapsinhämtning via kundtjänst-ärenden och marknadsanalys samt utveckling av omvärldsbevakning och omvärldsanalys på myndigheten	Ca 3300 timmar/1,8 miljoner kronor, varav ca 10 procent på verksamhetsstöd (kommunikation).

Insatser som har ett dedikerat uppdrag eller ett återrapporteringskrav redovisas, som inledningsvis nämndes, separat för att undvika otydligheter kring det näringslivsfrämjande uppdraget. De insatser som bedöms ha ett tydligt näringslivsfrämjande fokus men som redovisas i andra delar av myndighetens rapportering är bland annat:

- SGU:s arbete med regelförenkling inom regeringsuppdraget ”Uppdrag att förenkla regelverk” (Lindeberg m.fl. 2026). I uppdraget gjordes en översyn av behov och möjligheter som finns för att förenkla regelverket inom myndighetens verksamhetsområde. Syftet med förenklingarna är att minska regelbördan för företagen. I uppdraget ingick även att genomföra förenklingar. SGU är en av flera myndigheter som innehar uppdraget, under samordning av Tillväxtverket.
- Aktiviteter inom området ”Analys av problem i befintlig lagstiftning” då sådana bedöms ingå i redovisning av ärenden av större betydelse, såväl samhällsekonomiskt som rättsligt (enligt punkt 1 enligt SGU:s regleringsbrev 2025). Sådana ärenden handläggs inom remissverksamheten och återrapporteras i form av remissyttranden som publiceras på myndighetens webbplats samt i vissa fall i myndighetens årsredovisning.
- Enligt SGU:s regleringsbrev år 2024 och 2025 ska SGU till Regeringskansliet redovisa de viktigaste initiativen på EU-nivå under punkt 2 Internationellt arbete.
- Insatser för att förbättra servicen i Mineralinformationskontoret redovisas separat inom regeringsuppdraget ” Utveckling av SGU:s mineralinformationskontor (Bejgarn & Liljenstolpe 2026).
- Remissarbetet kan i vissa fall ha en näringslivsfrämjande påverkan. Remisser av stor betydelse rapporteras enligt punkt 1 enligt SGU:s regleringsbrev 2025.
- Myndighetens fortsatta arbete med hur projekt i mineralnäringen bör klassificeras enligt UNFC (FN:s ramverk för klassificering av resurser) redovisas i två delrapporteringar av regeringsuppdraget ”Genomförande av EU-förordningen om kritiska råmaterial” (SGU 2025 a och b).
- Återrapportering av Sveriges strategi för utrikeshandel enligt SGU:s regleringsbrev år 2025. I uppdraget ingår att redovisa vilka insatser som myndigheten gör för att främja utrikeshandeln i linje med strategin för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft. Insatserna rapporteras till Utrikesdepartementet inom det internationella arbetet som syftar till kapacitetsuppbyggnad i tredje land.

Riksintressen

Arbetet med riksintressen har pågått kontinuerligt under lång tid på myndigheten, men har intensifierats i och med EU-förordningen om kritiska råmaterial (EU 2024/1252, hädanefter CRMA). Ökat fokus på Sveriges och unionens tillgång till kritiska och strategiska råmaterial medför att även riksintressearbetet har fått ett delvis ändrat fokus.

Under året har tre nya riksintressen pekats ut, ett riksintresse har tagits bort eftersom fyndigheten var utbruten, och fem befintliga riksintresseanspråk har setts över. Parallellt samarbetar SGU med Lantmäteriet samt övriga tolv riksintressemyndigheter för att ta fram nationella specifikationer för en gemensam digital plattform för riksintressen. Samtliga berörda myndigheter ingår i detta samarbete.

Myndighetens arbete med riksintresseutpekande omfattar inte bara koncessionsmineral och kalksten utan även övriga industrimineral, bergmaterial och natursten. Ett utpekat riksintresse betonar vikten av det specifika materialet, inte bara för företag utan även för övriga samhället, varför SGU anser att det ska prioriteras över andra samhällsintressen.

Under 2025 har SGU arbetat med och beslutat om en sektorsbeskrivning. Sektorsbeskrivningen redogör för myndighetens arbete med riksintressen, inklusive processbeskrivningar, en genomgång av lagstiftningen och riksintressets betydelse som markanspråk samt en uppdatering av gällande kriterier. Myndigheten har även utvecklat en process för utpekande av så kallade områden av betydelse enligt 3 kap. 7 § första stycket miljöbalken. Sådana utpekade områden avser att tydliggöra om ett större område innehåller eller kan innehålla fyndigheter av betydelse för samhället. SGU har tagit fram särskilda kriterier för områden av betydelse eftersom de bedöms kunna vara av intresse för vidare prospektering.

SGU har också intensifierat arbetet med att hålla utpekade riksintresseanspråk aktuella och tagit fram en process för aktualisering av detaljavgränsade riksintresseanspråk äldre än åtta år. Arbetet genomförs länsvis enligt en förenklad process med länsstyrelsen som enda remissinstans.

Budskapsplattform

Under 2025 har SGU startat upp arbetet med att ta fram en gemensam budskapsplattform och genomfört flera samordnade insatser för att stärka myndighetens kommunikation och tydliggöra sitt uppdrag. En övergripande struktur har etablerats för att samla hela myndighetens kompetens och synliggöra styrkan i SGU:s breda geologiska expertis. Plattformen ska möjliggöra ett helhetsperspektiv på geologiska frågor, där främjandet av mineralnäringen utgör en central del, och fungera som ett stöd för en enhetlig och kunskapsbaserad kommunikation.

Budskapsplattformen kommer att fortsätta utvecklas under 2026 för att säkerställa att SGU har tydliga budskap med perspektiv från hela verksamheten. Plattformen kommer således att fyllas med fler relevanta underlag, såsom preciseringar av talepunkter, debattartiklar, pressmeddelanden och nyheter som berör mineralnäringen. Parallellt har SGU tagit fram material som tydliggör myndighetens roll som expertmyndighet med bred kompetens, vilket gör det möjligt att belysa mineralnäringen ur ett helhetsperspektiv. SGU:s förhoppning är att detta material kommer att bidra till välgrundade avvägningar mellan olika samhällsintressen i tillståndprocesser och samhällsplanering. Arbetet har haft särskilt fokus på myndighetens officiella hållning i frågor som rör förutsättningarna för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser samt hållbar tillväxt och företagande inom sektorn.

Under 2025 har SGU ökat sin synlighet i både traditionella och sociala medier, medverkat med debattartiklar i komplexa sakfrågor och låtit myndighetens experter regelbundet besvara frågor från medierna. Frågeställningarna har bland annat rört Sveriges geologiska förutsättningar och vilka möjligheter och konsekvenser dessa innebär för den fortsatta samhällsutvecklingen, med särskilt fokus på kritiska och strategiska råmaterial samt möjligheter till utvinning i Sverige. Budskapsplattformen syftar till att fungera som ett gemensamt stöd som samlar kunskap, skapar samsyn internt och underlättar en tydlig, samstämmig och förtroendeskapande extern kommunikation.

Under året har även fortsatta satsningar på budskaps- och medieträning genomförts för såväl erfarna experter som nyanställda medarbetare, i syfte att ytterligare stärka myndighetens kommunikativa förmåga. Totalt har två medarbetare genomgått medieträning under 2025.

Kunskapsinhämtning, marknadsundersökning och analyser

Under 2025 har SGU deltagit med egen monter på internationella branschmässor, bland annat Prospectors and Developers Association of Canada (PDAC) i Toronto samt Fennoscandian Exploration and Mining (FEM) i norra Finland. I montern har information tillhandahållits om SGU:s verksamhet och Sveriges geologiska förutsättningar. Vid PDAC har SGU medverkat vid Nordic Mining Day, där de nordiska länderna gemensamt marknadsförs som en attraktiv region för prospektering och investeringar, vilket utgör en direkt näringslivsfrämjande insats.

SGU har även haft dialog med branschen genom användarråd inom mineralnäringsrådet (en sammankomst), samhällsbyggnadsrådet (en sammankomst) och prospekteringsrådet (två sammankomster) och sedan kompletterat med bilaterala möten med branschorganisationer. Informationsutbyte sker dessutom löpande genom samtal på mässor och konferenser, kontakter via telefon och direkta möten i samband med utredningar. Frågor från branschen och allmänheten inkommer också via kundtjänst och direkt till medarbetare. Vad gäller frågor som kommer in via kundtjänst rör det sig i genomsnitt om cirka en fråga per vecka kopplad till mineralsektorn. Direkt kontakt med enskilda medarbetare är inte möjligt att kvantifiera.

Som en del av kunskapsförsörjningen publicerar SGU årligen de periodiska publikationerna Bergverksstatistik och Grus, sand och krossberg, vilka utgör faktaunderlag om den svenska mineralsektorn. Därtill genomförs månadsvisa analyser av metallpriser. Under 2025 har även kommunikationsinsatser och marknadsanalyser genomförts i form av marknadsundersökningar av mineralresursdatabasen och publikationen Bergverksstatistik.

Undersökningen av mineralresursdatabasen visar att databasen får ett genomgående positivt helhetsbetyg, används relativt ofta och av många under lång tid. De flesta nyttjar databasen via kartvisaren i kombination med andra databaser, och målgruppen föredrar direktkontakt med SGU för återkoppling kring behov. Förbättringsförslag som lyfts är att fler dataprodukter ska göras tillgängliga i kartvisaren, att användarvänligheten och hanteringen av flera lager utvecklas samt att länkar till källor som kartor och rapporter inkluderas.

Undersökningen av publikationen Bergverksstatistik visar att rapporten är mycket uppskattad och betraktas som trovärdig och relevant, särskilt av användare inom mineralnäringen såsom geologer, specialister och personer i ledande befattningar. Samtidigt efterfrågas mer statistik för fler områden, förbättrad tillgänglighet och möjlighet att ladda ned data i exempelvis Excel-format, samt att den tryckta engelskspråkiga versionen behålls. Sammantaget ger insatserna ett viktigt underlag för att utveckla SGU:s tjänster och stärka myndighetens stöd till företag.

Hindersanalys

Inom ramen för slutrapporteringen av regeringsuppdraget ”Uppdrag att förenkla regelverk” (Lindeberg m.fl. 2026) gav SGU en extern konsult i uppdrag att ta fram ett fördjupat kunskapsunderlag gällande hinder inom mineralnäringen. Fokus var att identifiera vilka hinder som påverkar utvecklingen inom Sveriges mineralsektor och inom vilka områden som aktörerna såg att det fanns behov av regelförenkling. Hindersanalysen bygger på en kvalitativ intervjustudie med 30 representanter från myndigheter, näringsliv och civilsamhälle. Resultaten utgjorde, och kommer även fortsättningsvis att utgöra, ett underlag för SGU:s fortsatta arbete inom regelförenkling och för andra insatser kopplade till att främja en hållbar mineralnäring. Konsultrapporten återfinns i Geolagret på SGU:s webbplats (SGU 2026).

Sammanfattningsvis visar studien att målkonflikter mellan olika intressen utgör det största och samtidigt oundvikliga hindret för näringsens utveckling. Många aktörer efterlyser tydligare styrning från myndigheter och bättre dialog i tidiga skeden. Tillståndprocesserna upplevs som komplexa, inte på grund av lagstiftningen i sig utan till följd av otydlig och ibland oförutsägbar tillämpning eller bristfälliga underlag, vilket kan medföra osäkerhet kring vilka krav som gäller. Vägledning och information från myndigheter bedöms därför som viktigt och här efterfrågas även information från SGU. Därutöver lyfts bristande kunskap om mineralnäringen hos företag, myndigheter och allmänhet som ett genomgående hinder, vilket ytterligare understryker SGU:s roll som kunskapsspridare.

I de följande avsnitten presenteras en analys av de delar som främst omfattar de näringslivsfrämjande insatser som redovisas i denna rapport. För redovisning av bedömningar med avseende på behov av regelförenkling eller föreskrifter samt övrig handledning från SGU hänvisas till rapporteringen av regeringsuppdraget ”Uppdrag att förenkla regelverk” (Lindeberg m.fl. 2026)

SGU:s utpekande av riksintressen

Samtliga informanter i intervjustudien kände till att SGU pekar ut riksintressen för värdefulla mineral. Däremot fanns delade meningar om hur väl dessa är underbyggda och avgränsade. En återkommande synpunkt var att riksintressena ofta är för snävt geografiskt avgränsade och endast omfattar själva fyndigheten, inte den mark som i praktiken krävs för anläggningar, infrastruktur och drift. Det leder till problem senare i prövningen när verksamheten behöver större ytor än vad riksintresset täcker, vilket försvagar skyddet i avvägningar mot andra intressen. Flera informanter menar därför att SGU borde arbeta mer strategiskt och långsiktigt med avgränsningar och underlag.

Det finns också synpunkter på att vissa kända fyndigheter inte alls är utpekade, vilket väcker frågor om kriterier och prioriteringar. Här efterfrågas mer transparens, bättre geologiska underlag och tydligare motiveringar till varför vissa områden pekas ut och andra inte. Samtidigt betonas att riksintressenas kvalitet är avgörande i målkonflikter, eftersom de fungerar som ett viktigt planeringsverktyg i kommuner och andra myndigheter.

Bedömningen är att mycket av det som framförs som hinder är sådant som SGU inte kan påverka annat än genom att lyfta problematiken. Detta gäller såväl möjligheten att inkludera eventuellt kommande verksamhetsytor vid detaljavgränsning som problematiken vid avvägning mellan olika riksintressen. Då syftet med riksintresset är att det ska hålla över tid kan ett inkluderande av verksamhetsytor vara begränsande då den tekniska utvecklingen går framåt och olika tekniker som gruvnäringen använder sig av kräver olika typer av verksamhetsytor. En generell utökning av området skulle betraktas som en buffertzon, vilket bör undvikas. Det kan dock noteras att praxis har visat att gränsen för riksintresset kan få en avgörande betydelse vid avvägningen mellan olika riksintressen och frågan kan vara något att undersöka vidare (se avsnitt *Förslag på fortsatta insatser*). En insats för att underlätta förståelsen för vad som inkluderas i ett riksintresse samt varför, är att SGU under 2025 beslutade om en sektorsbeskrivning som tydliggör SGU:s uppdrag.

SGU:s uppdrag som expertmyndighet och främjare

I hindersanalysen framkommer att kännedomen om SGU:s näringslivsfrämjande uppdrag varierar mellan olika aktörer. Kunskapen är tydligast hos företagen inom mineralnäringen, medan ungefär hälften av myndighetsrepresentanterna uppger att de saknar kännedom om uppdraget. Detta tyder på att uppdraget ännu inte är fullt ut förankrat i hela förvaltningskedjan, vilket kan försvåra samordning och samverkan mellan berörda aktörer

SGU uppfattas generellt ha en viktig roll som expertmyndighet. Flera informanter lyfter myndighetens geologiska underlag, vägledningar, statistik och annat stödmaterial som viktiga för att skapa bättre förutsättningar för branschen. Detta pekar på att det finns en styrka i SGU:s expertroll. Myndigheten har goda förutsättningar att sprida kunskap och bidra till mer enhetliga tolkningar. Samtidigt framhålls vissa utmaningar. Flera informanter upplever att rollfördelningen mellan SGU och Bergsstaten är otydlig, särskilt i relation till det näringslivsfrämjande uppdraget. Det påtalades en önskan om att tydligare definiera gränserna mellan myndigheterna för att undvika överlapp eller ansvarsglapp. Det förs också fram förslag om att bredda SGU:s uppdrag, exempelvis genom ett tilläggsdirektiv som även omfattar sekundär utvinning och återvinning, för att bättre spegla en mer cirkulär och resurseffektiv mineraldistribution.

En annan viktig iakttagelse är att de största flaskhalsarna för tillväxt i minerdistribution ofta ligger utanför SGU:s direkta uppdrag, exempelvis i domstolsprocesser, miljöprövning och kommunal planering. Detta innebär att myndigheten inte själv kan lösa alla hinder, utan att det näringslivsfrämjande uppdraget bör innefatta samverkan, vägledning och påverkan på andra aktörer snarare än egna aktiviteter. Regelförenkling handlar inte primärt om att minska kraven utan är mer en fråga om att göra processerna mer begripliga, enhetliga och effektiva. I praktiken innebär detta att SGU:s viktigaste bidrag för att skapa bättre förutsättningar för både företag, myndigheter och lokalsamhällen kan vara att agera som expertmyndighet och samordnare, snarare än som regeländrare.

Bedömningen utifrån ovanstående är att SGU:s arbete med informationsmaterial såsom checklistor och vägledning fyller en viktig funktion i olika sammanhang. Vidare är arbetet med att strukturera och utveckla en gemensam budskapsplattform en viktig del i att tydliggöra vilken information som är mest efterfrågad och relevant. En sådan plattform bidrar till att säkerställa att kommunikationen är saklig, enhetlig och konsekvent, oavsett vem inom myndigheten som svarar. Den skapar också förutsättningar för att all extern kommunikation håller sig inom ramen för myndighetens uppdrag och ansvar, vilket stärker både trovärdigheten och tydligheten gentemot omvärlden.

Myndighetens kunskapsinhämtning

Hindersanalysen ger visst uppslag kring hur SGU bör inhämta kunskap, dock inte specifikt hur det kan göras. Ett återkommande tema i intervjustudien är att det förekommer bristande kunskap och att otillräckliga underlag utgör centrala hinder i prövningsprocesser, både hos företag och myndigheter. I intervjuer med myndigheter framkom synpunkter om att ansökningar ofta saknar tillräckligt tydliga eller kompletta underlag, vilket leder till kompletteringar och förlängda handläggningstider. Samtidigt lyfte företag och andra intressenter att kunskapen om geologi och mineralnäringsens förutsättningar ibland är begränsad inom myndigheter och i samhället i stort.

Flera informanter efterfrågar bättre vägledningar, tydligare information om vilka krav som ställs i tillståndprocesserna samt mer samlat stödmaterial och statistik. För att kunna ta fram sådant stöd kan SGU löpande behöva övervaka domstolsprocesser, identifiera återkommande brister och analysera var i prövningsprocessen hinder uppstår. Kunskapsinhämtningen blir därmed en förutsättning för att kunna ge relevant vägledning och bidra till mer förutsägbara och effektiva tillståndprocesser.

Bedömningen är att representation på relevanta mässor och konferenser också kan vara betydelsefullt för att samla behov från olika aktörer – från företag men också från kommuner, länsstyrelser, domstolar och civilsamhälle. Vidare är det viktigt att kontinuerligt utvärdera befintliga databaser, karttjänster, informationsunderlag eller användarstöd som myndigheten tillhandahåller. Ett sådant arbetssätt gör det möjligt att kontinuerligt uppdatera kunskapsläget och anpassa insatserna efter faktiska behov.

Hindersanalysen indikerar också ett behov av att myndigheten har en bred myndighetsövergripande omvärldsbevakning, särskilt med tanke på kommande lagstiftning och framtida teknikutveckling som påverkar mineralnäringen.

Konsekvenser av vidtagna åtgärder

Enligt uppdragsbeskrivningen för detta regeringsuppdrag ska SGU beskriva ”hinder och möjligheter i förenklingsarbetet, samt effekter för företag”. Effekter beskriver de direkta och kortsiktiga resultaten av en insats, till exempel hur många och typ av åtgärder som har vidtagits. Konsekvenser beskriver betydelsen av att effekter inträffar och avser därmed de mer långsiktiga och bredare förändringar som insatsen leder till för företag, samhälle eller marknad. SGU anser att rapportering av enbart effekter ger en begränsad bild av nyttan eftersom den faktiska betydelsen av insatsen utelämnas. Vidare finns alltid okända faktorer i effektkedjan varför rapportering av effekter riskerar att bli missvisande. Därmed bedömer SGU att det är mer meningsfullt att fokusera på konsekvenser av det näringslivsfrämjande arbetet i rapporteringen, eftersom det är i konsekvensanalysen som samhälls- och företagsnyttan kan synliggöras.

Sammanfattningsvis kan SGU konstatera att planeringsförutsättningarna för både företag och andra myndigheter stärks genom att myndigheten tillhandahåller geologisk information, pekar ut strategiskt viktiga områden samt kommunicerar enhetligt och faktabaserat där det gör störst nytta. Detta bedöms bidra till mer enhetliga arbetssätt, bättre beslutsunderlag och effektivare processer för både företag och myndigheter. Ökad transparens och dialog mellan aktörer minskar osäkerheter och underlättar samverkan.

Riksintresseutpekande

Bedömningen är att ett tydligare fokus och riktade insatser i riksintresseutpekanden bidrar till att riksintressen i högre grad kan kopplas till försörjningstrygghet, industriell konkurrenskraft och till klimat- och energiomställningen, snarare än till mer generell mark- och resursplanering. Att arbetet omfattar inte bara koncessionsmineral och kalksten utan även industrimineral, bergmaterial och natursten bedöms stärka förutsättningarna för hela materialförsörjningskedjan, inklusive bygg- och anläggningssektorn och andra basindustrier, och bidrar till att synliggöra dessa materials betydelse för samhällsekonomin.

Ett riksintresseutpekande innebär att statens anspråk på ett område förtydligas men detta i sig medför inte förändrad markanvändning. Samtidigt visar erfarenheter från sektorn att ett utpekat riksintresse kan ha en viktig praktisk betydelse. Företag rapporterar att legitimiteten för prospektering ofta ökar när ett riksintresse finns på platsen och att det kan underlätta för att få de tillstånd som krävs för verksamheten. Riksintresset skapar viss tydlighet kring var det finns långsiktigt prioriterade resurser och ger därmed bättre planeringsförutsättningar för prospektering, investeringar och etableringar. Ett väl underbyggt riksintresse kan minska osäkerheten i tillståndsprocesser och ge stöd i avvägningar mot andra intressen, vilket i förlängningen kan korta ledtider och minska investeringsrisker. Samtidigt upplever företag att riksintresset för värdefulla ämnen eller material ofta väger lätt i konkurrens med andra riksintressen, vilket pekar på behov av fortsatt arbete med att tydliggöra riksintressets värde och stärka kunskapen hos beslutsfattare.

Sektorsbeskrivningen och de uppdaterade kriterierna bidrar till ökad transparens och förutsägbarhet genom att det tydligare framgår hur utpekanden görs och vilka bedömningar som ligger till grund för dem. Återupptagandet av arbetet med så kallade ”områden av betydelse” kan ses som ett komplement till riksintressena. Genom att uppmärksamma kommuner och andra aktörer på områden som kan innehålla samhällsviktiga fyndigheter – även när kriterierna för fullt riksintresse

ännu inte är uppfyllda – sprids kunskap i planeringsskedet och förutsättningarna för fortsatt prospektering stärks. Även om utpekandet inte har någon rättsverkan i sig kan det minska informationsbrister och därmed på lång sikt främja investeringar.

En återkommande utmaning för SGU har varit att hålla riksintresseanspråken aktuella. Genom att införa en mer systematisk och förenklad process för aktualitetsprövning, som genomförs länsvis, minskar risken för att planering och beslut grundas på inaktuella data. Detta bedöms bidra till bättre prioriteringar i fysisk planering och tillståndsprövning samt effektivisera dialogen med länsstyrelser och andra berörda aktörer.

Budskapsplattform

SGU:s arbete med att utveckla en budskapsplattform bedöms kunna utgöra ett stöd till mineralsektorn. Genom talepunkter, genomförande av nyhetsanalyser och samlade kommunikationsunderlag skapas en mer konsekvent och sammanhållen kommunikation om myndighetens roll, prioriteringar och ställningstaganden. Enhetlig kommunikation bidrar också till att göra det näringslivsfrämjande uppdraget tydligare och mer synligt, både för företag och för andra myndigheter.

SGU:s arbete med budskapsplattformen syftar samtidigt till att förbättra dialogen med lokalsamhällen och öka kunskapsnivån om mineralnäringsens förutsättningar, komplexitet och påverkan på omgivningen. En budskapsplattform kan bidra till att överbrygga motsättningar i frågor där olika intressen krockar. En tydlig och enhetlig budskapsplattform minskar också risken för motstridiga besked och personberoende tolkningar, vilket stärker förutsägbarheten i kontakten med myndigheten. När kommunikationen är faktabaserad och konsekvent skapas dessutom bättre förutsättningar för effektivare handläggning.

Det finns bristande på geologisk kunskap i samhället och en budskapsplattform kan bidra till ökad kunskapsnivå. Genom att SGU tillhandahåller tillgänglig, verifierbar och samlad information kan myndigheten bidra till ökad förståelse för mineralnäringsens villkor och komplexitet. Det kan i sin tur minska osäkerhet och konflikter när olika samhällsintressen ska vägas mot varandra och skapa en bättre grund för sakliga och välavvägda beslut. För företag kan en mer informerad omgivning bidra till mer förutsägbara tillståndprocesser.

Arbetet med en budskapsplattform kan dessutom stärka SGU:s roll som expertmyndighet. Genom att kontinuerligt uppdatera kunskapsunderlag och säkerställa intern kompetens kan myndigheten leverera aktuell geologisk information, vilket är avgörande för investeringsbeslut, samhällsplanering och långsiktig resursförsörjning. Sammantaget bidrar detta till att minska osäkerheten för både företag och samhället i stort och skapa stabilare förutsättningar för en hållbar utveckling av sektorn.

Kunskapsinhämtning

Kunskapsinhämtning, exempelvis via dialog via användarråd, löpande kontakter med branschen, analyser av mineralsektorns utmaningar och möjligheter, deltagande på mässor och konferenser samt analys av användarupplevelser av mineralresursdatabasen och myndighetens publikationer, ger förutsättningar för myndigheten att ge förbättrat råd och stöd. Arbetet bidrar till att identifiera mönster, behov och utvecklingstrender i sektorn, vilket ger ett bättre underlag för prioriteringar och för att ta fram mer ändamålsenliga och användaranpassade underlag. Konsekvensen blir att myndighetens insatser i högre grad utgår från faktiska behov och konkreta utmaningar för företag, snarare än utifrån generella antaganden, vilket stärker både effektiviteten och nyttan av det näringslivsfrämjande arbetet.

Tillhandahållandet av geologisk information utgör i sig en direkt främjande insats för företag. Genom att göra tillförlitliga och aktuella data eller material tillgängliga minskar informationsasymmetrier och osäkerheter i tidiga skeden av prospektering och planering, vilket sänker trösklarna för investeringar och innovation. Samtidigt stödjer samma information en bredare samhällsutveckling, exempelvis inom infrastruktur, miljöförvaltning och fysisk planering. Även om det inte alltid går att tydligt avgränsa vad som är näringslivsfrämjande respektive samhällsnyttigt, bidrar insatserna sammantaget till bättre förutsättningar för hållbar tillväxt och resurseffektivitet i hela samhället.

Förslag på fortsatta insatser

Riksintressen

SGU avser att fortsätta arbetet med utpekanden av nya respektive aktualisering av befintliga riksintressen. Vidare följer SGU rättsutvecklingen på hur avvägningar mellan riksintressen sker i tillståndprocesser och samhällsplanering. Myndigheten har även påbörjat en dialog med Naturvårdsverket avseende hur SGU ska hanteras i naturreservatsbildningar.

Fortsatt utveckling av budskapsplattform

Budskapsplattformen bör utgöra ett stöd i det näringslivsfrämjande uppdraget. Plattformen bör göra tydligt SGU:s ståndpunkter i de komplexa sakfrågor som finns inom mineralnäringsen så att SGU:s budskap externt talas med en röst. På så sätt kvalitetssäkras information som går ut från myndigheten.

Proaktivt arbete

SGU kommer även fortsättningsvis att delta i EU-arbetsgrupper, internationella och nationella samverkansforum för frågor inom SGU:s uppdrag och ansvarsområde. SGU kommer även fortsatt bidra i dialoger inom pågående regeringsuppdrag. Parallellt kommer SGU fortsatt analysera hur EU-lagstiftning kan påverka Sveriges minneralsektor, samt bedriva systematisk omvärldsbevakning för att identifiera behov, föreslå regelförenklningar och säkerställa att myndighetens informationsförsörjning är anpassad till samhällets behov.

Regelförenklingsarbete inom minneralsektorn

Som en fortsättning på förenklingsarbetet har SGU tagit fram en uppdaterad handlingsplan inom slutrapporteringen av regeringsuppdraget ”Uppdrag att förenkla regelverk” (Lindeberg m.fl. 2026). Handlingsplanen tydliggör prioriteringar och planerade aktiviteter för att skapa ett mer effektivt och enhetligt genomförande av regelförenklningar inom myndighetens ansvarsområden. Handlingsplanen omfattar bland annat en utredning om förenklad malmbevisning som skickas på extern remiss, fortsatt analys av behovet av föreskrifter kring företagens rapporteringsskyldighet enligt mineralförordningen i samordning med Bergsstaten och dess nya ärendehanteringssystem, samt en prövning av behovet av vägledning kopplat till EU:s konfliktmineralförordning (EU) 2017/821. Därtill avser SGU att följa EU:s arbete med att förenkla och harmonisera miljö-tillståndsregler, och SGU kan vid behov utveckla handledning för delar av tillståndprocessen för utvinningsindustrin tillsammans med andra berörda myndigheter.

Översyn av regelutveckling

Regelförenkling där fokuset har varit att underlätta för företag har under 2025 utförts inom regeringsuppdraget ”Uppdrag att förenkla regelverk” (Lindeberg m.fl. 2026). Under 2026 kommer SGU att utreda metoder för effektivare arbete med föreskrifter, vägledningar, handledningar och övrigt stödmaterial. Utredningen ska se över hur SGU i nuläget arbetar med metoder för regelförenkling och vilket utrymme som ges åt syftet att förenkla för företag. Målet är att SGU:s styrmedel ska vara enkla för företag.

Referenser

- Klimat- och näringslivsdepartementet, 2024: Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Sveriges geologiska undersökning (KN2024/01301).
- Liljenstolpe, C., & Carreman, C., 2025: Delrapportering av regeringsuppdrag. Uppföljning av SGU:s näringslivsfrämjande uppdrag. RR 2025:04, Sveriges geologiska undersökning. Diarie-nr: 21-2959/2023 (KN2023/04612).
- SGU, 2025a: Genomförande av EU-förordningen om kritiska råmaterial, 2025-03-26. Diarie-nr: 21-3126/2024.
- SGU, 2025b: Genomförande av EU-förordningen om kritiska råmaterial, 2025-10-20. Diarie-nr: 21-3126/2024.
- SGU, 2026: *Intervjustudie – Regelförenkling och upplevda hinder kring etablering inom mineralnäringsen*, Konsultrapport 12, Sveriges geologiska undersökning.
- Lindeberg, C., Liljenstolpe, C., & Carreman, C., 2026: Slutrapportering av regeringsuppdrag. Uppdrag att förenkla regelverk. RR 2026:02, Sveriges geologiska undersökning. Diarie-nr: 11-1844/2024 (KN2024/01546).
- Bejgarn, T. & Liljenstolpe, T., 2026: Delrapportering av regeringsuppdrag. Utveckling av SGU:s mineralinformationskontor. RR 2026:04, Sveriges geologiska undersökning. Diarie-nr: 31-1112/2024 (KN2024/00946).